

TREDJE LÅNGGATAN 26

• INVENTERING & DOKUMENTATION

2004-01-20

Innehållsförteckning

Inledning - Tredje Långgatan 26.....	3
Förord	3
Kvarteret Barken.....	5
Historik.....	5
Förändringar i fastigheten.....	9
Byggnadsbeskrivning.....	13
Exteriört	13
Interiört	14
Kulturhistoriskt värde och antikvarisk bedömning.....	17
Bygglovsritningar.....	19
Källförteckning.....	21

Inledning - Tredje Långgatan 26

Fastighetsbeteckning:	Masthugget 712:27 (äldre beteckning 4:4)
Byggår:	1902
Arkitekt:	Gustaf Johansson
Ursprunglig funktion:	Verkstadsbyggnad

Förord

Följande undersökning berör Tredje Långgatan 26. Fastigheten uppfördes ursprungligen 1902 som ett gatuhus och ett gårdshus. Det är gårdshuset som denna rapport handlar om, en f d smidesverkstad. Byggnaden har dock under årens lopp byggts in, till och på i flera omgångar och är idag helt oidentifierbar. Av denna anledning kommer inte byggnaden att detaljinventeras, utan endast en mer övergripande beskrivning utföras.

Även om smidesbyggnaden idag är helt igenbyggd utgör klustret av byggnader kring denna en mycket miljöskapande karaktär. Det som också bidrar till området karaktär är byggnadernas ringa höjd och vid en eventuell förändring av dessa tomter så är det byggnadshöjden som är viktigast att bibehålla. Smidesverkstadens skorstenar är kulturhistoriskt värdefulla och hela kvarteret är industrihistoriskt intressant, framför allt med avseende på snickeriet/båtbyggeriet som finns på Tredje Långgatan 24.

Verkstadsbyggnaden på gården finns dessutom omnämnd i Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg och även i Bebyggelsehistorisk översikt.

Göteborg 2004 – 01 – 20

Victoria Ask
Bebyggelseantikvarie

O. A. MÖLLER
SMIDESFABRIK
3:de Långgatan 26.

Tillverkar alla slags
Ornament- & Byggnadssmiden
Järnkonstruktioner
Plåtslageriarbeten
samt
Mek. reparationer.

Allt utföres med tillhjälp af modernaste maskiner, hvarför moderata priser kan utlofvas.
Reel behandling.

TELEFON 2774. **TELEFON 2774.**

Annons ur Göteborgs adresskalender för O A Möllers Smidesfabrik på Tredje Långgatan 26 från år 1915. (GLA)

Kvarteret Barken

Kvarteret omges av Tredje Långgatan, Värmlandsgatan, Fjärde Långgatan samt Nordhemsgatan. I området låg på 1800-talet enklare trähus, men på 1870-talet började området bebyggas med stenhus. Kvarterets första byggnader var ett skolhus som uppfördes 1871 och Fjärde Långgatan 9 byggdes 1877. I kvarteret uppfördes även en polisstation samt verkstadsbyggnader. Tredje Långgatan 26 bedöms som särskilt kulturhistoriskt intressant.

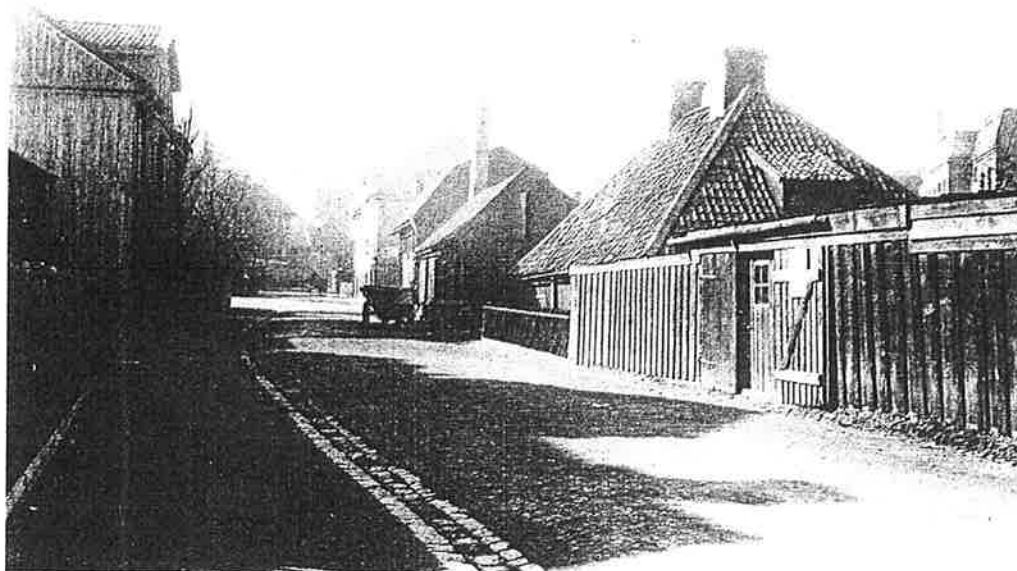
Tredje Långgatan har inte haft så mycket servicefunktioner och butiker som till exempel Andra Långgatan, men däremot har verkstäderna på gatan varit påtagliga. Idag utgörs västra delen av gatan av stenhus i framför allt nyrenässansstil, medan den södra inte är lika enhetlig. Östra delen av gatan domineras av polishuset, auktionsverket och den tidigare brandstationen.

Tredje Långgatan 26 (gatuhuset) idag med polishuset i fonden.2004.

Historik

I Göteborgs adresskalendrar finns inte Tredje Långgatan 26 med förrän år 1908, trots att vi vet att byggnaden uppfördes 1902.

Äldre fotograf av Breda vägens sträckning västerut. Så här såg området kring Långgatorna ut innan det började bebyggas med stenhus. (GSM)

Olof Anton Möller som sedermera bygger på Tredje Långgatan 26 övertog 1897 en verkstadsfirma som låg vid Breda vägen, ungefär nuvarande Fjärde Långgatan. Verksamheten flyttades sedan över till de nybyggda lokalerna vid Tredje Långgatan 26.

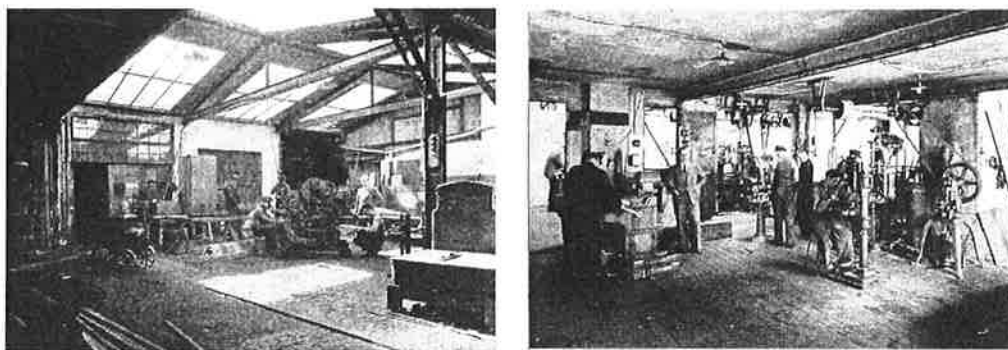
År 1908 dyker Tredje Långgatan för första gången upp i Göteborgs adresskalendrar. Då står smedmästare Olof Anton Möller som ägare och taxeringsvärdet på fastigheten var 35.000:-. Möller bodde privat på Tredje Långgatan 17 och hade sin verkstad på 26:an. År 1909 – 1911 finns dock inte nr 26 med i gaturegistret igen, vilket är lite märkligt. Däremot finns Möller med i privatregistret och där står att han fortfarande har sin smidesverkstad på Tredje Långgatan 26. År 1915 står Möller även som ägare till Tredje Långgatan 28 och i verkstadsbyggnaden på tomt nr 26 huserade utöver smidesverkstaden även J.A. Lundin som var vagnsmakare. O.A. Möller hade kvar sin smidesverkstad.

Annons med fotografi för O A Möllers smidesverkstad. (GLA)

Möller avlider år 1921 och hans bokhållare Edvin Lönn och verkställare Fritiof E. Olsson över verksamheten och fastigheten som nu omfattar så väl Tredje Långgatan 26 som 28, 1923. Smidesverkstadens verksamhet på 26:an fortlöper. Lönn bodde själv på 28:an, medan Olsson bodde i närheten på Fjällgatan 16. Troligen bibehåller de namnet O.A. Möller på verkstaden.

Fritiof E. Olsson gick så småningom ur firman och Edvin Lönn drev företaget vidare fram till sin död 1934. Företaget bibehölls inom familjen Lönn och Harry Lönn drev sedermera verksamheten. De tillverkade främst byggnads- och fartygsmide, men även järnkonstruktioner för hissar, broar m.m. På 1930-talet var det närmare 30 personer som arbetade i verkstaden som då var en av de största leverantörerna inom sin bransch

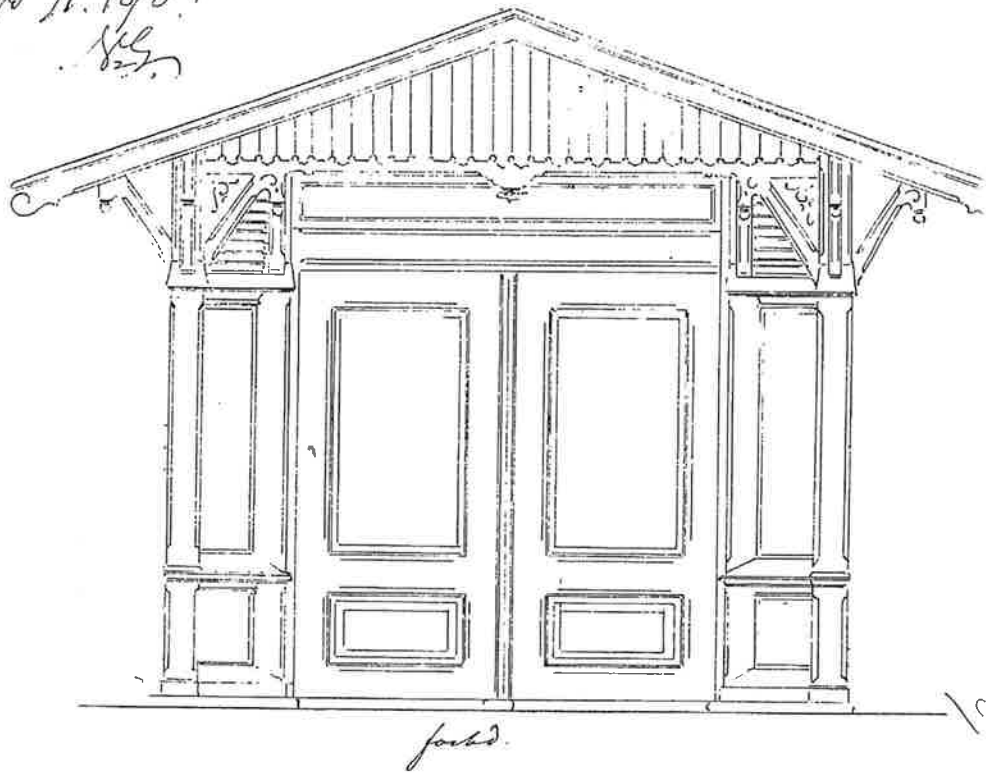

Interiörbilder från smidesfirman O A Möller från 1930-talet. (Ur: Beskrivning över Göteborg med omnejd, 1939.)

till Göteborgs stad.

Vad som händer med fastigheten fram tills 1980-talet är oklart. Nuvarande fastighetsägare köpte fastigheten 1984 av sin svärfar som hade verkstad i huset och han hade i sin tur köpt av sin kusin, så fastigheten måste varit inom samma familj i många år.

Apr 1829
Per 17. 1876.
S.H.

Port i staketet från 187. Denna vackra träport ledde in till det trähus som låg på tomten innan smidesverkstaden uppfördes. (GLA)

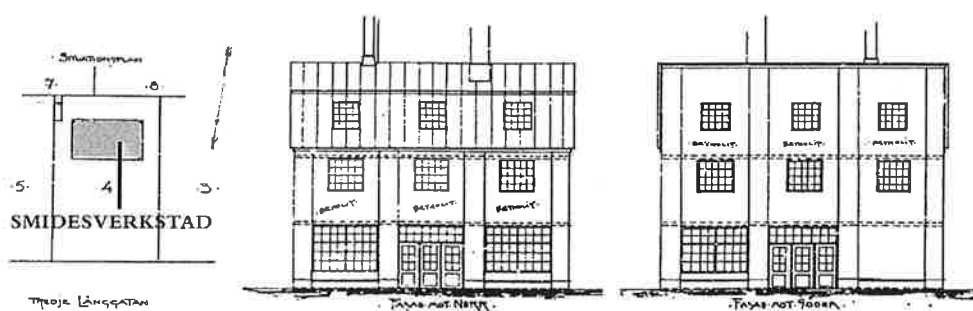
Förändringar i fastigheten

På tomten fanns ursprungligen ett stort trähus med flera lägenheter. Den första ritningen på huset är från 1875 och avser en byggnation av ett trapphus, så husets exakta byggnadsår är oklart. Huset var i två våningar på hög sockel och låg i ungefär samma läge som nuvarande verkstadsbyggnad. Framför huset fanns det en liten trädgård och mot gatan ett staket med en vacker grind.

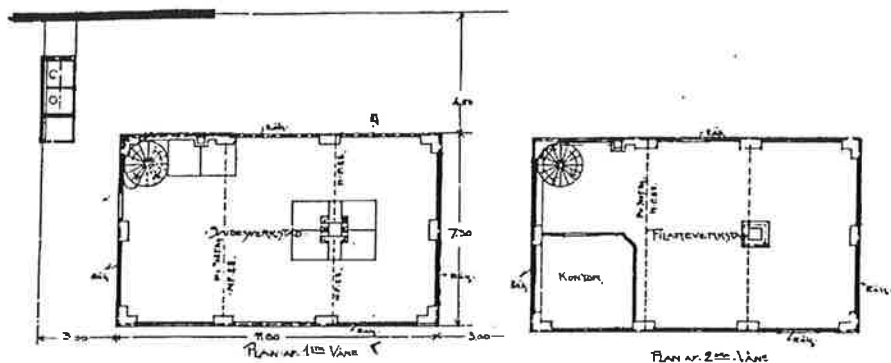

Fasad mot gården samt situationsplan från 1875. (GLA)

Huset revs så småningom och år 1902 uppfördes inne på tomten en friliggande industribyggnad i två våningar med inredd vindsvåning. Byggnaden var delvis i stålkonstruktion med fasader av "brynolit" och hade smårutade industrifönster. Lokalerna var avsedda för smidesverkstad och filarverkstad och hade två höga skorstenar. Planlösningen visar på bottenvåningen endast ett stort rum för smidesverkstad och på den andra våningen ett stort utrymme för filarverkstad samt ett mindre rum för kontor med en kachelugn. En spiraltrappan gick mellan de två planen. På gården fanns en mindre byggnad för förråd och två avträden. Nästa förändringsritning är endast ett år senare, 1903, och avser utökade avloppsledningar.

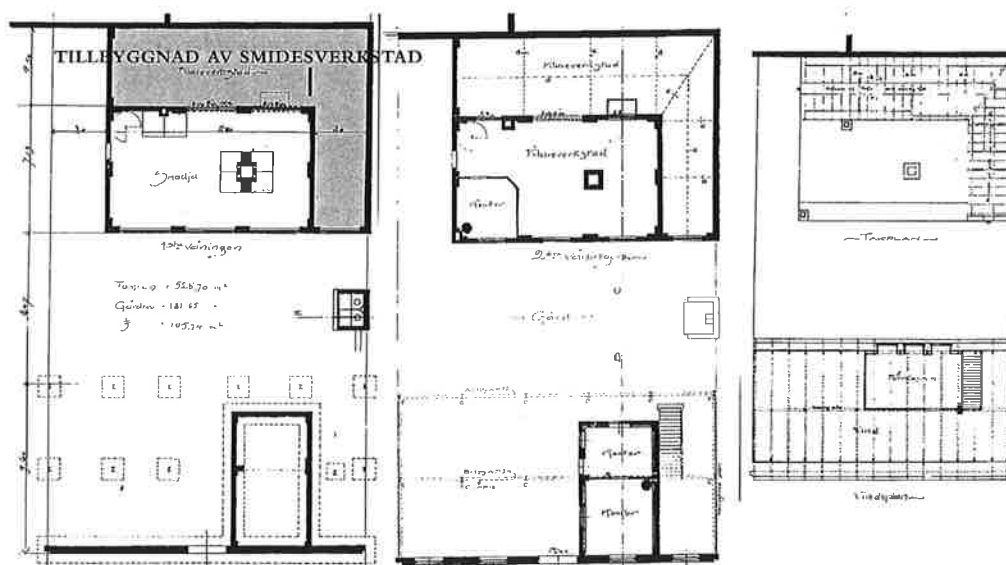

Ritning över situationsplan samt fasadritningar mot norr och söder daterad 1902. (GLA)

Ritning första och andra våningen från 1902. (GLA)

En fyra våningar hög byggnad planerades mot gatan år 1904 och Hjalmar Cornilsen stod för ritningarna. Detta blev dock aldrig av och istället byggdes det upp en provisorisk nybyggnad mot gatan i form av en envånings stålkonstruktion med "kulissfasad". Under taket fanns det förvaringsutrymmen och ett kontorsrum, i övrigt var det ingen riktig byggnad. Samma år som detta "hus" uppförs, byggs smidesverkstaden på gården ut med en L-formad tillbyggnad som inrymde filarverkstad. Ritningarna stod Hjalmar Cornilsen för.

Ritning över "provisionel nybyggnad" med första våning, andra våning samt takplan från 1904.(GLA)

Efter detta finns det inga mer ritningar på gårdsbyggnaden, medan det är betydligt mer som har skett i verkligheten – vilket gör det svårt att redovisa för vad som har hänt och när. Idag är gårdsbyggnaden nästan helt inbyggd, men de äldre skorstenarna finns kvar på taket, vilket ger ett karaktärsfullt inslag till stadsbilden.

När det gäller gatuhuset så finns det lite fler ritningar. Bland annat från 1908 då entrén förändrades och taket försågs med takkupor och på 1930-talet när husen kompletterades med ett garage i den östra delen. Denna delen kläddes senare i gula eternitplattor. Gatuhuset förändrades även 1945 då en större port togs upp och på 1950-talet då vatten- och avlopp förändrades. Men mer information än så finns inte om byggnadernas förändringar på Tredje Långgatan 26.

En av alla till- och utbyggnader som skett under åren på Tredje Långgatan 26. Bilden är tagen inifrån den gula skjulbyggnaden. 2004.

Byggnadsbeskrivning

Exteriör

Av den f d smidesverkstaden finns det inga fasader synliga, de är inbyggda nästan i sin helhet. Det enda som går att skåda av de äldre fasaderna är den del som vetter mot polisstationen, här finns rester av en äldre tegelvägg med spår av spritputs.

Gården på Tredjelånggatan 26. Den tegelvägg vi ser till vänster är rester av smidesverkstadens fasad. 2004.

Fasaden är mestadels täckt av brädupplag och av små plåtutbyggnader som nästan hänger som fågelholkar på 26:ans gavel. Här syns också Fjärde Långgatan 9:s bakre fasad, en täckt vägg med bara ett fönster.

Så väl gården mellan gårdshuset och gatuhuset som gårdsutrymmet mellan gårdshuset och huset på Fjärde Långgatan 9 är helt igenbyggt/överbyggt. Detsamma gäller utrymmet åt öster. Denna intilliggande byggnad utgörs av en skjulliknande fastighet uppdelad i två utrymmen som idag används som dels båtbyggeri och dels förråd.

Interiör på Tredje Långgatan, plan 2. 2004.

Trappa som leder ned till bottenvåningen. 2004.

Interiör

I fastigheten finns det idag inga äldre detaljer bevarade, utan hela inredningen av huset är av modern karaktär. Gipsskivor, plastmattor, senare parkettgolv, släta golvlister och tapeter eller glasfiberväv på väggarna.

Det är svårt att lokalisera byggnaden i och med alla de till- och påbyggnader som skett under åren. Många utbyggnader finns inte med på ritningarna och har troligen skett utan bygglov. Alla dörrblad och fönster är moderna. Det enda spår som finns invändigt av den f d smidesverkstaden är Möllers stora smidesskylt som har hängt på fasaden ut mot Tredje Långgatan. Denna hade varit roligt om denna fick komma tillbaks på fasaden igen

Ett av bottenvåningens rum i den fd smidesverkstaden. 2004.

Diverse utbyggnader och bråte på den fd gården. 2004.

Kulturhistoriskt värde & antikvarisk bedömning

Den gamla smidesverkstaden låg ursprungligen på en gård, men av denna finns det ingenting kvar i och med att huset blivit helt inbyggt. Karaktären av det gamla huset finns inte kvar, utan det som är intressant är helheten av denna del av kvarteret, tillsammans med gatuhuset Tredje Långgatan 26, samt intilliggande skjulbyggnader, nr 24.

Hela fasaden utmed Tredje Långgatan är mycket miljöskapande och skjulbyggnaderna de enda husen i trä som finns i området, vilket också bidrar till en speciell karaktär. Det som också bidrar till områdets karaktär är byggnadernas ringa höjd och vid en eventuell förändring av dessa tomter så är det byggnadshöjden som är viktigast att bibehålla.

Verkstadsbyggnaden på gården finns omnämnd i Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg och även i Bebyggelsehistorisk översikt, som en byggnad med ett stort industrihistoriskt värde. I dagsläget anser vi dock att detta inte är särskilt påtagligt i och med att det inte finns någon äldre byggnad bevarad. Däremot är kvarteret och dess historia industrihistoriskt intressant, framför allt med avseende på snickeriet/båtbyggeriet som finns på Tredje Långgatan 24.

Idag är det i huset på Tredje Långgatan 26 olika verkstäder och kontor samt bostäder.

Bygglovsritningar:

Det finns väldigt få ritningar på fastigheten överhuvudtaget och de flesta rör den byggnaden som vetter mot Tredje Långgatan.

Men följande ritningar berör gårdsbyggnaden (eller både ock i vissa fall):

1. 1902 – 09 – 11 Nybyggnad av smidesverkstad.

Ritning till nybyggnad å tomten No 4 i 4de Kvarteret i 11te roten. Ritningen signerad Gustaf Johansson. Ritningen innehåller plan av första och andra våning, sektioner, fasader samt situationsplan.

2. 1902 – 11 – 19 Förändring av smidesverkstad.

3. 1903 – 10 – 14 Avloppsledning. O A Möller.

4. 1904 – 05 – 25 Nybyggnad.

Provisionel nybyggnad å 3dje Långgatan samt tillbyggnad af Gårdsbyggnad å tomten No 4 i 4de Qv af 11te roten. Signerad Hjalmar Cornilsen.

5. 1904 – 11 – 09 Provisorisk nybyggnad av tillbyggnad.

Ritning till provisionel Nybyggnad å 3dje Långgatan samt tillbyggnad af gårdsbyggnad å tomten No 4 i 4de Qv af 11te roten.

Källförteckning

Arkiv

- Göteborgs stadsmuseum (GSM) Kapsel 277. Finns inga bilder på Tredje Långgatan men en del bilder av området.
- Västra Regionarkivet (GSM) Bygglovsritningar.
- Region Stadsarkivet Göteborg (GSA) Göteborgs adresskalendrar, 1900 – 1924.

Tryckta källor

- Bäckman, Petra Masthugget – Långgateområdet. Inventering 1994. SBK.
- Fredberg, C.R.A Det gamla Göteborg. 1923.
- Martinsson, Mattias Långgatorna i Masthugget. Praktikarbete (SBK) 2000.
- Beskrivning över Göteborg med omnejd. Fournis. Stockholm 1939.

